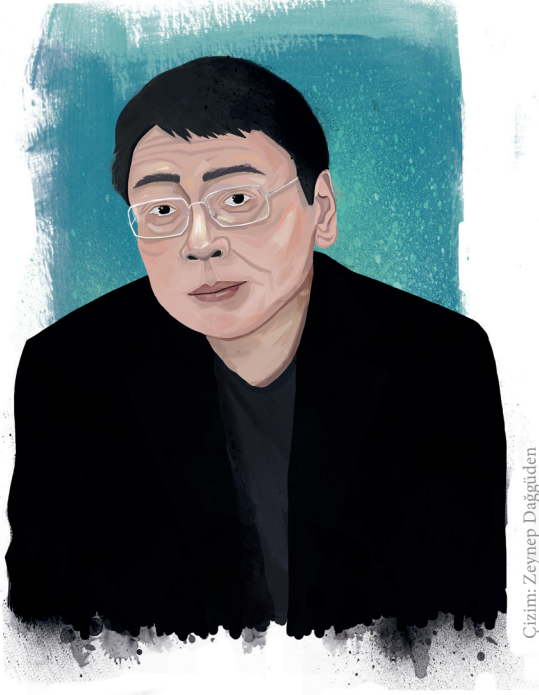

HAFIZANIN KIYISINDA BİR YAZAR: KAZUO ISHIGURO

İrem Uzunhasanoğlu

Kazuo Ishiguro 1954'te Japonya'nın Nagasaki şehrinde doğmuş, ailesinin işi gereği beş yaşında İngiltere'ye taşınmış ve otuzlu yaşlarının ortalarına kadar ülkesini görmemiştir. Ishiguro'yu anlatmaya tam da buradan başlamak önemlidir: çünkü Japon anne babadan olmasına rağmen kendisini gerçek bir İngiliz olarak tanımlar ve romanlarını da İngiliz edebiyatının içinde konumlandırır. İşte bu yüzden Ishiguro'yu Japon edebiyatı çerçevesinde değil, İngiliz edebiyatı geleneklerine göre değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Kazuo Ishiguro; *Günden Kalanlar*, *Öksüzlüğümüz*, *Uzak Tepeler*, *Beni Asla Bırakma* ve *Gömülü Dev* gibi uluslararası ün sahibi romanların yazarıdır.

Romanları defalarca uluslararası platformlarda ödüllere aday gösterilmiş, ikinci romanı *Değişen Dünyada Bir Sanatçı* ile Whitbread ödülünü, üçüncü romanı *Günden Kalanlar* ile de Man Booker ödülünü alarak yazarlık kariyerini yıldızlarla süslemiştir.

Ishiguro'nun postkolonyal döneme ait birçok yazarın yaşadığı aidiyet sorununu yaşadığını söyleyemeyiz. Romanlarında göç, toprak acısı, vatan hasreti gibi temalar işlemez. O zaten hep evindeymiş gibi yaşadığı İngiltere'yi yazar. Buna rağmen asimilasyona da uğramamıştır. Son dönem röportajlarında kendini 'Ben aslında bir karışımım.' diye tanımlaması

bunun en güzel kanıtıdır. Milan Kundera, Gabriel Garcia Marquez ve Salman Rushdie gibi kendi dilinden vazgeçip İngilizce yazmayı tercih eden yazarlarla aynı kulvarda gösterilebilir.

İlk romanı *Uzak Tepeler* ve ikinci romanı *Değişen Dünyada Bir Sanatçı*'da Japonya'yı anlatır. İngiliz halkı, onlara Japonya'yı anlattığı için yazara müteşekkir olur ve onu çok severler. Oysa Ishiguro her iki romanını da yazarken Japonya'ya hiç gitmediğini ve kendi hayalindeki Japonya'yı yazdığını söyleyerek okurlarını şaşırtır. Japon kültürünü ve edebiyatını çok az bildiğini inkâr etmez ve mahlas kullanarak yazsaydı kimsenin ona Japon yazar demeyeceğini iddia eder. "Yetiştığım çevredeki kitapçılarda Japonya'ya ait hiçbir şey yoktu, ben de her İngiliz çocuğunun okuduğu çocuk kitaplarıyla büyüdüm." der. Evde sadece Japonca konuşan anne ve babasından dinlediği bir ülke besler hayalinde. 27 yaşındayken bir gün bu hayalin kaybolmaya başladığını fark eder ve o gün yazmaya karar verir. Kenzaburo Oe'yle yaptığı bir röportajda "Ben hayalimdeki Japonya'yı korumak için roman yazdım, İngiltere'de geçirdiğim yıllar boyunca hayalimde besleyip büyüttüğüm bir vatan vardı, ben de onu kaybetmemek için roman yazdım." der.

Ishiguro için Dostoyevski bir edebiyat tanrısıdır. Charles Dickens, Jane Austen, Charlotte Bronte okuyarak büyümüş; daha sonra Kent Üniversitesi'nde aldığı 'Yaratıcı yazarlık' dersleriyle yazarlığa giriş yapmış ve üçüncü romanı *Günden Kalanlar*'dan sonra artık uluslararası ün kazanmıştır.

Peki *Kazuo Ishiguro* romanlarının en belirgin özellikleri nelerdir?

1 Ishiguro neredeyse tüm roman ve hikâyelerini birinci tekil şahıs kullanarak yazar. Yani anlatıcı genelde karakterin kendisidir. Bu da bize ilk başta romanı 'dürüst' bir ağızdan okuyumuşuz hissi verse de Ishiguro romanlarının gidişatını bozmayı sever ve karakterlerinin ağızından şuna benzer cümleler duyabiliriz 'O kadar yıl geçmiş ki tam ne olduğunu hatırlayamıyorum' ya da 'Tam bu kelimeleri mi kullanmıştım hatırlayamıyorum.' İşte anlatıcıdan şüphe duymaya başladığımız anda roman renklenir, çiçeklenir.

2 Ishiguro'nun neredeyse tüm kitaplarındaki karakterler geçmiş travmalarını atlatmaya çalışırlar. Bu çoğu zaman bir savaş

travması, politik kaosun ortasında kalmışlık veya aileden birinin kaybıdır. Geçmişine kenetlenmiş karakterler, politik ideoloji veya yaşanmamış aşklar sonrası gelen pişmanlıklar Ishiguro'nun temel temalarıdır.

3 Hafıza (memory) Ishiguro'nun neredeyse her romanında karşımıza çıkan en belirgin temasıdır. Bazı romanlarında kişisel hafıza olarak, bazılarında ise toplumsal, kültürel ve kolektif hafıza olarak karşımıza tüm heybetiyle dikiliverir. *Günden Kalanlar*'da bir baş uşağın hafızası, *Değişen Dünyada Bir Sanatçı*'da savaş sonrası emekli olmuş ressam Ono'nun hafızası, *Gömülü Dev*'de savaşı unutmaya çalışan bir toplumun hafızası, *Beni Asla Bırakma*'da bastırılmaya çalışılmış hafıza, *Avunamayanlar*'da hiçbir şey hatırlamayan piyanist Ryder, *Uzak Tepeler*'de Etsuko'nun Nagasaki yıllarına dair hatırlamaya çalıştıkları yazarın hafıza temasını her kitabında kullandığının kanıtıdır. Neredeyse tüm romanlarda şu sorulara cevap arar: Hafıza ile nasıl başa çıkılır? Toplumsal hafızayı kim kontrol ediyor ve kim harekete geçiriyor? Kolektif hafıza kendini nasıl yeniden üretiyor?

Belleksizliği tercih eden bir topluma atıf olan *Gömülü Dev* kitabında Ishiguro adeta devleşir.

4 Ishiguro romanlarının neredeyse tamamı sessiz ve sakin romanlardır. Eleştirmenler onun için 'Ishiguro, Beckett ve Kafka seviyesinde okunmalıdır.' der; zira onun romanlarında yer, mekan ve zaman çok da önem taşımaz. Tıpkı Kafka'nın *Dava*'sının herhangi bir coğrafyaya uyarlanabileceği ya da Orwell'in evrenselliği gibidir onun romanları. 'İlk iki romanında kendi Japonya'mı yazdım.' der; daha sonra üçüncü romanında aynı temayı alır, bu kez İngiltere'ye monte eder; çünkü ona göre savaşın ve hafızanın yeri, zamanı veya çağı yoktur.

5 Metafor kullanımı yazarı devleştiren bir başka özelliğidir. Kendi de neredeyse her röportajında 'Benim romanlarımdaki metaforları dikkatli okuyun.' der. Metaforları çözümlediğimizde romanları katman katman derinleşir.

Kazuo Ishiguro'nun her bir romanı onun yazarlık kariyerinde bir yapıtaşı olmuştur elbet. Şimdi gelin bir adım öne çıkmış romanlarını daha yakından inceleyelim.

GÜNDEN KALANLAR

Ishiguro bu kitabında Nazi partisine yakınlığıyla bilinen bir İngiliz lordunun malikânesinde baş uşak olarak çalışan Bay Stevens'in lorduna hizmet etmek uğruna heba olmuş hayatını anlatır. Lord'un ölümünden sonra malikâneyi satın alan Amerikalı Bay Farraday, baş uşağının İngiltere kırılarında dört günlük bir tatile çıkmasını önerir. Seyahat boyunca bize

baş uşağın hafızası eşlik eder ve biz gündelik işlerle ertelediğimiz ve ucunu kaçırdığımız hayatı, saklayıp bastırığımız duyguların pişmanlıklara dönüşmesini ve buruk bir aşk hikâyesini okuruz. Baş uşak Bay Stevens kararlarını başkalarına aldırır, köleci sisteme boyun eğen, hiçbir politik görüşü olmayan, soğuk ve donuk biridir. Öyle ki; aşağıda lordunun misafirlerine hizmet verirken 'Üst katta babanız öldü.' dediklerinde 'Öyle mi?' diyerek işine devam edecek kadar ruhsuzdur. Malikâne savaş öncesi devlet zirvelerinden önemli kişileri misafir eder, müttefikler belirlenmekte ve İkinci Dünya Savaşı'nın çanları çalmaktadır. Baş uşak Stevens'i Anthony Hopkins'in canlandığı başarılı bir de film uyarlaması vardır.

GÖMÜLÜ DEV

Kazuo Ishiguro'nun, Tolkien'in ve Ursula Le Guin'in sınırlarına girdiği düşünüldüğü için okurları tarafından eleştirilmiş fantastik romanıdır. Hayali yaratıkların ve ejderhaların olduğu bu roman Saxonların Almanya'dan Britanya'ya gelişini anlatır. Kral Arthur henüz ölmüştür. Ortaçağ İngiliz yazınının ünlü şövalyesi Gawain ise kitabın bir karakteri olarak karşımıza çıkar. Axl ve karısı Beatrice kayıp oğullarını ararken biz de amneziye uğramış, belleğini yitirmiş bir toplumu okuruz. Onlar savaşı unutup barışa tutunmaya çalıştıkça biz de kendimize şu soruyu sorarız: Burası aslında Kuzey İrlanda, Ruanda, Bosna Hersek ya da savaş sonrası Japonya'sı hatta Nazi dönemi Almanya'sı olabilir miydi?

BENİ ASLA BIRAKMA

Ishiguro'nun 'Tür nedir ki? Neden beni bir türe hapsedmek istiyorlar?' diyerek yazdığı bu bilimkurgu romanında ise başrolde bu kez insanlık için yetiştirilmiş klonlar vardır. Hailsham okulunda 'daha sonra parçalara ayrılmak üzere üretilen' Kathy, Ruth ve Tommy isimli üç klonun aralarındaki aşk üçgeni anlatılır. Kitabın başında bir ütopya gibi gösterilen şeylerin ilerleyen sayfalarda bir 'distopya' ya dönüştüğünü izlediğimiz bu romanda hayatın iplerini eline alma, kaderci yaklaşım, öz-irade, umut ve yüzleşme gibi temalar kullanılır. ■

Günden Kalanlar
Kazuo Ishiguro
Çev. Şebnem S. Sarajeva
YKY

Beni Asla Bırakma
Kazuo Ishiguro
Çev. Mine Haydaroğlu
YKY

Gömülü Dev
Kazuo Ishiguro
Çev. Roza Hakmen
YKY